

**LTSR KULTŪROS MINISTERIJA
LTSR MOKSLINIS METODINIS KULTŪROS CENTRAS**

MELAGIŲ DIENA

Lietuvos nacionalinis kultūros centras, 2018
Internete: lnkc.lt
Skanuota knygos kopija su OTA, klaidos netaisytos.

Sudarytoja Nijolė Marcinkevičienė

© Lietuvos TSR mokslinis metodinis kultūros centras, 1990

Kalendorinėms apeigoms susiformuoti nemaža įtakos turėjo senieji, iš pirmykštės bendruomenės santvarkos laikų atėję lietuvių tikėjimai ir senoji pasaulėjauta.

Senujų amžių žmonės manė, kad pasaulis pilnas įvairiausių dvasių - gerų ir pikty, kad kiekvienas daiktas ar reiškinytis turi savo dvasią. Todėl žmogus stengėsi įtikti šioms dvasioms, palenkti jas į savo pusę ir išprašyti malonę sau ir savo šeimai. Ypač daug religinių apeigų ir ceremonijų žmogus atlikdavo pavasarį, prieš pradėdamas ir užbaigdamas žemės ūkio darbus. Plačiai buvo žinomas paprotys garbinti pavasarį prisikeliančius augmenijos dievus, nes rudenį palaidotas, t.y. pasėtas grūdas pavasarį prasikala ir sužaliuoja. Bet pasitaikydavo ir taip, kad sužaliavę laukai pasidengdavo storu sniego sluoksniu arba užėjusi sausra viską išdegindavo. Orų nepastovumu ypač pasižymi balandžio mėnuo. Padidėja saulės spinduliavimas, smarkiai pakyla oro temperatūra. Tais metais, kai balandis būna šiltas, dieną oras gali išilti iki + 38 - 42 C, o kartais temperatūra nukrinta net iki -17 C. Gali griaudėti perkūnija, bet pasitaiko, kad šešias dienas šcimininkauja pūga. Visa tai kėlė žmonėms didelį nerimą. Norėdami to išvengti, jie stengėsi melu ir apgaule suklaidinti piktąsias augimo bei derliaus dvasias, moteris - raganas, kad šios nepakenktų būsimajam derliui, gyvulių prieaugliui. Vaizdžiai apie tai pasakoja P. Zalaskas knygoje "Čiulba ulba sakalas":

"Pirmą balandžio neskolinait nickam ugnies, nei degtukų, nei žėirių, nei užkurto pečiaus ugnies. Jeigu tu paskolinsi kaimynei ugnies, tos šeimininkės, kur davė ugnį tuos metus gyvuliai bus bergždi, nesilakstys. O dėl to pirmą balandžio nickam ugnies neskolina.

Aš irgi nieko nežinojau. Seniau mūsų kaime buvo tokis atsitikimas. Viena moteriškė mokėjo raganauti. O kita kaimynė mokėjo apsiginti. Tai katri norėjo ugnies pasiskolinti pirmą balandžio, ji turi, bet savo negera, žiūro ji vis pro langą, kas pirmiausia užsikurs pečių. Na ir šita šeimininkė, nieko nemanydama, pasikėlė ir užkūrė pečių. Šitoj ragana atėjo:

- Paskolink man degtukų.

Kurios pečius kūrenasi, atsako jai:

- Neturiu.

Šitoj ragana ima iš pečiaus ugnį ir nešis namo. Šitoj neduoda. Ragana ant namininkės sako:

- Gal jau tu durna? Mano pečius nekurtas!

- Man galvoj tavo pečius! Ateisi rytoj, aš tau duosiu ugnies, o nūnai neduodu. O kuoj tu vakar kūrei pečių, tai ir nūnai užkurk.

Ragana pati iš pečiaus ugnį ima ir nešis. Savininkė neduoda. Susipeša už plaukų. Bet savininkė nugalėjo.

Matot, kaip kaime būna visokių atsitikimų. Aš jau buvau vedęs, kai šitas įvykis buvo. Tikra tiesa!"

Ilgainiui buvo įsitikinta, kad šiluma ir šviesa vistiek laimi, ir piktos jėgos traukiasi. Sužaliuoja pievos, žydi šalpusniai, klevai, sprogstas vaismedžių pumpurai. Žmonių nuotaika gerėja, kyla noras linksminėtis pačiam ir linksminti kitus. Dar XX a. vidutyryje kaimynai balandžio pirmąją lankydavosi vieni pas kitus, apžiūrindavo, ar pasiruošę sėjai, keisdavosi javų, daržovių sėklomis. Apsileidėlius ir tinginius išjuokdavo. Vyrai apžiūrindavo, ar tvarkingai laikomi darbo įrankiai, ar laikomasi ūkyje tvarkos. Radę ne vietoje žagrę ar akėčias, užkeldavo ant stogo, noragus nunešdavo į mišką, ratus įstumdavo į tvenkinį. Kai kur dar XX a. pradžioje šeimininkas su visa šeima prieš saulėtekį susirinkdavo pirkioje ar sode, iš kur matyti tekanti saulė, ir žiūrėdavo, kur kris jos pirmasis spindulys, tą vietą sienoje pažymėdavo brūkšniu ar įpjova ir pagal tai spręsdavo apie saulės judėjimą, dienos ilgį, orą, taip pat apie laiką, kada reikės pradėti vienus ar kitus ūkio darbus. (žr. P. Dundulienė. Lietuvių kalendoriniai ir agrariniai papročiai.)

L. Jucevičiaus ir kai kurių kitų Lietuvos praeities tyrinėtojų teigimu, balandžio 1 - ają buvo švenčiami ir Naujieji metai kaip naujų žemės ūkio darbų pradžia. Balandis buvęs pirmasis metų mėnuo. Tai siejasi ir su saulės judėjimu danguje, nes nuo šiol pradėdavo ilgėti diena. Naujieji metai būdavo pažymimi įvairiausiomis apeigomis, karnavalais, pokštais ir pasilinksminimais. Liaudyje buvo švenčiama kaip nuotaikinga pirmoji pavasario darbų diena ir tik palyginus neseniai ši diena liko tik juokų, pokštų ir melo diena - Aprilis.

Melas - tai netiesa, išreikšta žodžiu ar veiksmu, klaidinančiu kitus. Yra žmonių, kurie neskiria ar sunkiai skiria, kur vaizduotė, o kur realybė, ir dažnai įsivaizduojamą dalyką pateikia kaip išgyventą atsitikimą. Kiti meluoja, norėdami pakelti savo vertę kitų akyse, ką nors laimėti. Tai jau egoistiškas veiksmas, nes individo interesai kerta su bendruomenės interesais. Tokį melagį ir apgaviką mūsų senoliai buvo linkę be pasigailėjimo smerkti. Pasižiūrėkime kiek daug mūsų tautosakoje priežodžių, kategoriškai neigiančių melą:

Su melu toli nenuvažiuosi.

Melagiui ir tiesą sakant niekas netiki.

Pameluosi - nenumirsi, o daugiau nepavierys.

Teisybė kaip rėtyje vanduo.

Melo trumpos kojos.

Dėl ilgo liežuvio ne vienam dantys išgriuvo.

Melagiui platus kelias nueiti, bet siauras sugrįžti.

Melu gerai svečiuosna važiuoti, bet sunku namo grįžti.

Teisybė kaip taukai ant viršaus pasirodo.

Teisybė už saulę šviesesnė.

Tiesos maiše nepaslėpsi ir t.t.

Bet ta pati liaudies išmintis sako:

Juokai piktumą malšina. Humoras, kaip ir daina, saldino rupią kaimišką duoną, padėjo kęsti vargus, prablaškydavo. Juokaujantis žmogus pasijusdavo pranašesnis už kitus. O koks gi humoras be melo? Tautosaka porina, kad melas dar už žmogų senesnis. Štai kaip rašoma J. Balio knygoje "Gero ir pikto prado kova liaudies tradicijose":

"Kada labai seniai nieko dar nebuvo, nei saulės, nei mėnulio, nei žvaigždžių, buvo tik oras, Dievas ir velnias. Tada Dievas pamislijo padaryti žmogų, o velnias sako: "Nedaryk - vistiek aš tada padarysiu jiems galą". Na, jie barės ir barės, bet velnias regi, kad Dievo piktuoju neapgalės. Tada sumislijo geruoju prašyti, kad tik žmonių nebūtų ir nuėjo pas Dievą. Dievas išvydo, kad pas jį eina velnias, tada greit atanešė į duris ir pastatė didžiausį geležinį stulpą, ir dar lenciūgą storiausį pririšė ir taip padarė, kad velniui pasirodytų, jog tai yra aukštinis krėslas. Na, gerai. Velnias įėjo pas Dievą, kuris jį gerai priėmė

ir sako: "Kad loskelė, prašau pailsėt ant šito krėslo". Velnias atsisėdo. Tada Dievas tik čiorkšt ir pririšė storiausią lenciūgą į drūčiausią stulpą, o velnias tik braukia lenciūgą, tąso. Ir dabar jis ant to lenciūgo dovilnas, net stulpas braška. Per visus metus lenciūgas eina plonyn ir plonyn, o gavėnioj pasidavo visai plonas, kaip katės plaukas. Bet kai Velykų pirmą dieną kunigas užgieda Aleliuja, tada lenciūgas vėl eina stornyn ir stornyn. Bet vis dėlto kada nors velnias lenciūgą nudilins ir atitrūks na, tai bus galas svieto." (Pateikė J. Veličkienė)

Nuo seno šaipomasi iš įprastų žmonių ydų - kvailumo, gobšumo, šykštumo, užsispyrimo, tinginiavimo ir besaikio melavimo. Ir anksčiau vyravo nuomonė, kad ypač jaučia malonumą meluodamos moterys. Štai kad ir toks nutikimas, aprašytas M. Slančiausko:

"Pats rytą atsikėlęs skundžias savo pačiai:

- Ar žinai ką mano širdelyte, kokį aš navatną sapnį šianakt susapnavau! Nates, man pačiam gėda ant to ir pamislyti. Kažin kas iš to bus. Dar kažin tamstai ar sakyt, ar ne?

Pati:

- Tota, kai kam gi daugiau tamsta, dušelyt, pasisakysi, kad ne man! Jug aš tai žinai, kad niekam nesakysiu...

Pats:

- Tiktai niekam nesakyk. Aš šią naktį susapnavau, kad kiaušį padėjęs, ir kažin kas iš to bus, kas ne?

Pati tuoj apkabinus pabučiavo:

- Tota, dieve gelbėk, kad aš tokį negražų sapnį kam sakyčia.

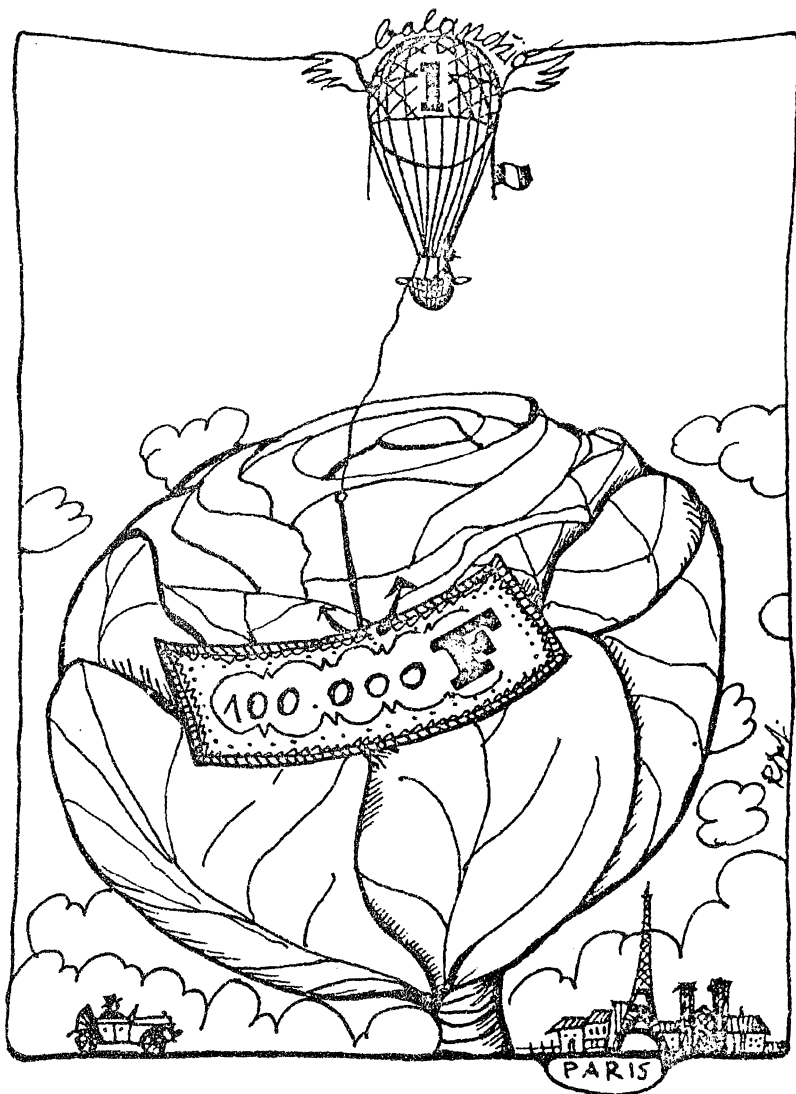
Bet ką tiktai jiedu pasimalonėję persiskyrė, tuoj pati, uodegą užmezgus, šio to prasimanius, pas savo gerąją mylimąją kūmaite nubėgo.

- Tiktai, tamsta, niekam nešnekėk, manasis šią naktį du kiaušinius padėjęs.

Ir išbėgusi. Ši parbėjo namo - antroji pas trečią:

- Mano kūmučėla, kokius juokus aš tamstai pasijuoksiu: kad mūsų kaimynui navatnas sapnas šianakt buvęs. Pati atbėgus pasisakė, kad jos pats tris kiaušus padėjęs.

Ta pas kitą - jau keturis ir t.t. Kol sugrižo atgal, tai pats buvęs pridėjęs kiaušų kiek tame sodžiuj buvę kaimynų".

Pateisinti melą ir apgavystę buvo priimta tik Melagio dieną. Užtekdavo tik sušukti "aprilius" arba "balandis", ir patikėjęs, kad jo bato užkulnys perplyšęs ar saga ištrūkusi, nusišypsodavo arba blogiausiu atveju nuspjaudavo, kad užmiršęs tokią dieną. Manoma, kas šią dieną reikia pasakoti pramanytus dalykus. Apgavus buvo galima tikėtis sėkmės ir gerų metų. Labiausiai visoje Lietuvoje paplitęs nekaltas m. las, pvz., kad sugrįžo iš šiltųjų kraštų paukščiai, ypač gandras. Vaikystėje ne vienas esam buvęs pāgautas ir lėkėnī žiūrėti į gandraizdį. Siųsdavo valstiečiai ką nors iš savo šeimos (dažniausiai iš kito krašto atėjusius tarnauti) negaunamo daikto - paukčio pieno, margo niekučio, šaltos ugnies ir t.t. E. Dulaitienė-Glemžaitė "Kupiškėnų senovėje" rašė, kad balandžio 1 - ają kaime norėdami apgauti siūncia pas kaimyną paskolinti neskolinamo daikto. Samdinei merginai šeiminkė liepia eiti pas kaimynę ir parnešti gaištuvėlį. Kaimynai iš tokios skolintojos skaniai pasijuokia, nes šiuose kraštuose gaištuvėliu vadina neseniai gimusius kūdikius. Siūncia paskolinti skiemenų (žiočių) arba rukučių - vilnos gniužulėlių, kurie susivelia avint vilnonės kojines. Kad atėjęs skolintis negrįžtų tuščiomis ir būtų daugiau juoko, įdėdavo įdomesnių, juokingesnių daiktų.

Lietuviui nuo seno nieko nebuvo svarbesnio už žemę ir gyvulius, todėl tą dieną dažnai kaimynai kaimynus arba šeimyna vieni kitus apgaudinėdavo sakydami: "Jonai, Petro kiaulės tavo žiemkenčius knisa" arba "Juozulis tavo ežią aria." Dvi draugės susitaria trečią apgauti. Įbėga pas ją į gryčią ir vaizduodamos persigandusias šaukia: "Karvė palindo po ēdžiom ir niekaip negalima ištraukti". Dažnai balandžio pirmosios rytą įeina vyras į gryčią ir sako žmonai: "Reikės tuoj aveles kirpti, visos nupešiotos". "Paršas tarp tvoros statinių įstrigo, baigia užsismaugt" ir t.t.

Būdavo net ir žiaurių pokštų: atbėga į pirkią uždususi mergaitė ir rėkia, kad vaikas eidamas per užšalusį ežerą įkrito. Tokių nevykusių melavimų pasitaikydavo retai, nes melavęs gaudavo pylos, nežiūrint į tai, kad buvo Aprilis.

Apgaudinėjimo paprotys žinomas ne tik Lietuvoje. Antikos pasaulio tyrinėtojai tvirtina, kad kovo ar balandžio dienomis buvo švenčiama

taip vadinama Saturnarija - diena, skirta prisiminti "aukso amžiui", kai visi žmonės buvo lygūs. Tą dieną vergai galėdavo pokštauti, išjuokti ir pašiepti savo ponus, nebijodami susilaukti bausmės. Pavasario garbei statydavo graikų komedijas. Indijoje nuo pat senovės laikų kovo 31 dieną buvo švenčiama "Uli" šventė, kurios metu žmonės apgaudinėdavo vieni kitus, stengėsi priversti atlikti įvairiausių nereikalingus ir beprasmiškus darbus. Katalikų dienraštis "XX amžius" teigia, kad balandžio 1 - oji, juoko ir pokštų diena, kilusi iš viduramžiais paplitusių religinių vaidinimų - misterijų, kurių metu buvo vaizduojamos scenos, kuriose krikščioniškasis išganytojas buvo siuntinėjamas "nuo Ainošiaus pas Kaipošių". Tas paprotys įsigalėjo XV amžiaus pradžioje.

Daugelis tyrinėtojų laikosi nuomonės, jog balandžio pirmosios tradicijų pradžia susijusi su Prancūzijos karaliaus Karolio IX valdymo laikotarpiu. 1564 metais karaliaus pasiuntinys paskelbė, kad metų pradžia perkeliama iš balandžio pirmosios į sausio pirmąją. Kitais metais kaip protestą naujametinius sveikinimus prancūzai išsiuntė balandžio pirmąją. Nuo šios datos imti pardavinėti balandžio 1 - osios "suvėnyrai" - skrynelės su iššokančiais ant spyruoklių velniukais, "apgaulingos" dėžutės, kur į saldainių popieriuokus būdavo įvyniojamas kas nors nevalgomo, "saldumynai" su pipirų ar garstyčių įdaru, "vyno" buteliai su sūriu vandeniu. Pardavinėdavo stiklines ir šaukštus su skylėmis, kortų kalades, kuriose būdavo kelios pikų damos ir bartukai, bet nė vienos būgnų spalvos kortos.

Kai kurie istorikai rašo, kad balandžio pirmoji kaip apgaulės ir juokų diena atsirado 1566 metais. Prancūzų karalius Pilypas Burgundietis kovo 31 -osios vakarą, pajutęs nepakeliamą nuobodulį, pasikvietė rūmų juokdarį Kelingą ir pažadėjo dovaną už neregėtą pokštą, o priešingu atveju pažadėjo nukirsiąs galvą. Kelingas, atrodė, nesijaudino, o ramiausiai gurkšnojo raudoną vyną su savo linksmais draugais. Vyno buvo išgerta daug. Kelingas nuvirto nuo kėdės ir čia pat po stalu užmigo. Balandžio pirmosios rytą juokdarį pažadinęs budelis pareiškė, kad už karaliaus valios nevykdymą jam teks atsisveikinti su galva. Kelingą supančiojo, užrišo akis, paklupdė ant

kaladės. Budelis pakėlė aukštyn... Ne kirvį, o gabalą dešros ir smogė juokdariui per sprandą. Įvyko nelauktas dalykas. Kelingas krito negyvas! Karalius, supratęs, kad juokdarys mirė iš baimės, labai sielojosi. Bet "numirėlis" atsistojo svcikas ir laimingas ir tuoj pat pareikalavo žadėtosios dovanos. Tai buvo karaliaus juokdario balandžio pirmosios pokštas, apskriejęs visą Prancūziją, o vėliau pagražintas ir išpūstas keliavęs po Europą.

Belgijoje ir Olandijoje ši diena irgi seniai žinoma. Balandžio pirmąją kiekvienas bando sukurti nebūtą istoriją. Anglijoje ši diena buvo vadinama "kvailių diena". Kiekvienas turi teisę pasijuokti iš savo draugų, viršininkų, juos apgauti. Suomijoje šią dieną neleidžia galvijų į ganyklą, nepradeda naujų darbų. Panašūs papročiai išlikę ir Šveicarijoje. Vėliau kai kurios Vakarų Europos ir Amerikos šalys pradėjo leisti specialius laikraščių ir žurnalų numerius, skirtus balandžio 1-ajai, kuriuose buvo pilna negirdėtų neregėtų dalykų. Pavyzdžiui, 1877 m. balandžio 1 -ąją vokiečių žurnalas "Die heim" rašė apie žmogų, įveikusį žemės trauką ir kad jo gravitacijos įveikimo būdas buvo demonstruojamas plačiam inžinierių ir mokslininkų sluoksniui.

Pracitame šimtmetyje Niujorko laikraštyje "Sen" balandžio pirmąją buvo išspausdinta žinia apie išrastus žiūronus, pro kuriuos galima įžiūrėti Mėnulyje skraidančias būtybes, panašias į beždžiones. Londono dienraštis "Ivning star" įdėjo skelbimą, kad Lolingtono parke įvyks asilų paroda. Minios žmonių veržte veržėsi į parką, net neįtardami, kad tai tik balandžio pirmosios pokštas. Šia proga Europos masto pokštą iškrėtė vienas belgų knygų kolekcionierius iš Namuro. Jis į visus didžiuosius Europos miestus mėgėjams išsiuntinėjo rečiausių knygų katalogus ir pranešė, kad viešos tų knygų varžytinės įvyks Belgijoje, Bursė pilyje. Suvažiavo daug kilnių ponų, bet pilies vietoje rado tik sukniužusią smuklę ir porą lūšnelių. Bulgarij laikraštis "Nauka i technika zamladežta" išspausdino pranešimą, kad balandžio 1 -ąją automatinė kosminė stotis "Marsas 68", skriedama 4 kilometrų atstumu nuo Marso paviršiaus, sugebėjo pirmą kartą istorijoje su teleobjektyvu nufotografuoti nežemišką 60 cm aukščio būtybę, turinčią 6 kojas ir panašią į ožką.

Viename Paryžiaus laikraštyje balandžio pirmąją pasirodė pranešimas, kad sodininkas Kotjė parduoda Naujosios Zelandijos kopūstų - milžinų sėklas. Nurodė ir kainą - 5 frankai. Tokiu būdu Kotjė už nesamas sėklas surinko daugiau kaip 100 frankų. Įsikišus policijai, sąmojingo sodininko neišgelbėjo nuo kalėjimo ir pasiteisinimai, kad tai tik balandžio pirmosios pokštas.

Melagių dienos pokštai būna kartais net labai absurdiški, tačiau jais tikinčių atsiranda devynios galybės. Pavyzdžiui, daugybę žioplių sutraukė skelbimas, kad centrinėje Briuselio gatvėje prasiskirs žemė ir juodai apsirengęs pranašas paskelbs pasaulio ateitį. 1860 m. šimtai Londono gyventojų gavo kvietimus balandžio 1 - ają dalyvauti baltųjų liūtų maudymo ceremonijoje. Pasižiūrėti šio stebuklo susirinko daug daugiau, negu buvo išsiųsta kvietimų.

Pasirodo, labai senas Melagių dienos triukas pasiūsti kolegą pas viršininką. Pirmą kartą tai, ko gero, įvyko dar 1805 m. Prancūzijoje. Respublikos tribunolo vyriausiasis prokuroras, Garbės legiono kavaliereus Danželis, būdamas tolimoje provincijoje, gavo ekspranešimą, kad balandžio pirmąją žūtbut privalo prisistatyti imperatoriui Napoleonui. Ponas prokuroras, mirtinai išvargęs kelionėje, imperatoriaus apartamentuose atsirado tik vėlai naktį. Jo ten neįleido, ir mesje Danželis pasuko namo. Prie rūmų jis sutiko ministrą, taip pat iš toli atvykusį. Abu suprato, kad jie apgauti. Napoleonas, sužinojęs šią istoriją, įsiuto ir įsakė grafologams iširti, kieno ranka rašytas pranešimas. Grafologai nurodė vieną iš imperatoriaus sekretorių, kurį nedelsiant pasodino į kalėjimą. Pajutęs sąžinės graužimą, atėjo pas imperatorių jo brolis ir prisipažino, kad tai jo balandžio 1 - sios pokštas.

Nesvetimi Melagių dienos pokštai ir Lietuvos žurnalistams.

1933 metais balandžio 1 - ają Šiaulių žurnalistai išleido laikraštį "Balandis" (melagių susivienijimo laikraštis). Laikraštyje rašoma: "Prenumerata: galit mokėti litais (tik ne savo darbo), šamarloku, perkūnsargjais, protestuotų vekselių barzdom (priedais), lietuviškais kaliošais. Nurokų banko indėlių knygutėm ir kitais savo pramonės gaminiais. Už rašinius honorarą mokam subsidijuojamų laikraščių

makulatūra. Susimildami, neprašykit rašinių saugoti!" Laikraštėlis mirgėte mirgėjo sensacingomis žinutėmis, kurios rodė šiauliečių lūkesčius, norus, šaipėsi iš nesėkmių ir nerealių planų, pvz., "Atsižvelgiant į sunkią šių dienų piliečių ekonominę būklę, nuo balandžio 1 d. visi Šiaulių gydytojai nutarė už ligonio apžiūrėjimą imti tik 1 litą. Tam tikslui iš Amerikos jau išrašyti robotai, kurių po kelis turės kiekvienas gydytojas. Vadinasi, reikės įmesti į tam tikrą plyšį litą ir robotas prityrusia ranka apčiuopinės".

Dar viena žinutė skelbė: "Nuo balandžio 1d. pradės veikti Šiaulių "Maisto" skerdykla, kai kuriuos skyrius ten pertvarkius, dabar bus skerdziamos vištos. Žemės ūkio rūmai išleido specialius atsišaukimus į ūkininkus, kad šie kiek leidžia sąlygos plėstų vištų ūkius. Ūkininkai sumanymui pritarė ir jau pradėjo į skerdyklą gabenti vištas.

Plunksnoms plėšyti fabrikui reikalinga 200 panielių. Kanceliarijos darbuotojų kol kas nereikia".

Tokią dieną buvo galima atvirai pasišaipyti ir iš valdininkų. "Šiaulių Ūkio Banko direktorius P. Vaitickaitis nutarė banko name iškeltą laikrodį parduoti iš varžytinių, nes Matematikas bijo dėl tūlų priežasčių lipti laikrodį remontuoti.

Manome, kad laikrodį nupirks miestas ir įmūrys turgavietėj esančiame "Liaudies namelyje", kur visuomenė po sunkių darbų užcina pailsėti".

1934 m. Šiauliuose "Balandis" Melagių dienos proga išėjo dvigubai didesnio formato. Ši kartą žinutės ir reklama buvo dar įvairesnės ir drąsesnės. Štai keletas iš jų: "Jau seniai pastebėta, kad Šiaulių stačiatikių cerkvė pamažu grimsta, smarkiai grimsti pradėjus ypač 1931 metais IV. 1 d. Speciali inžinierių komisija nustatė, kad po cerkve atsiradęs ežeras. Taip ištirta, kad į šią ežerą įteka požeminė upė, kuri prasidedanti po miesto savivaldybe.

Ši upė sako ir pragaužusi".

"Balandžio 1 dieną Tilžės ir Vilniaus gatvių sankryžoj įvyko autokatastrofa. Lengvasis vežikas Turmenas netyčia užkliudė miesto savivaldybės automobilį ir jį apvertė. Įvykio vietoj susirinkę žmonės beregint sumetė 300 litų ir iškilmingai įteikė juos vežikui.

Bet kai paaiškėjo, kad automobilį nieko nesama, nusivylusi minia vežikui išmušė dantis ir atėmė dovaną". Panašus laikraštukas pasirodė ir 1935 m. Vėliau dėl nežinomų priežasčių laikraštis vienijantis Šiaulių melagius neišėjo.

1940 metais Kaune specialiai Melagio dienai "Kauno" spaustuvė išleido laikraštį "Balandis - balandis", kimšte prikimštą viena už kitą įdomesnių žinučių, pranešimų, karikatūrų ir reklaminių skelbimų.

Daug vietos skiriama politiniams veikėjams. "Žinomas socialistų veikėjas ir vadas Jeronimas Plečkaitis atgailaudamas kalvarijomis atvyko į Kauną ir įstojo į Benediktinų moterų vienuolyną ir jau padarė įžadus... Trockis jau kuris laikas gyvena Kaune, turi Kanto gatvėje atidaręs mėsos parduotuvę, pardavinėja mėsą ir politika labai mažai domisi. Kartais paviršutiniškai perskaito "Idiše Štime", paskui "Folksblatą" ir toli gražu nemano kišti koją Stalino ir Molotovo vedamai politikai. Svarbiausias jo rūpestis yra išlikti neutraliam..." Įdomios spaudinio rubrikos "Svetur ir namie", "Kas klysta, tas klausia". Bet bene įdomiausia "Kas naujo Parnase", kur trumpai nušviečiama Lietuvos rašytojų gyvenimas ir kūrybiniai planai, taikliai atspindintys kūrėjų charakterio savybes. Pavyzdžiui: "Liudas Gira. Užuoat ką nors parašęs pareiškė: "Pasirašinėju tik vekselius ir rašau suvažiavimo rezoliucijas iš Oginskio rūmų Vilniuje. Konradą kėiortu, negi aš barzdotas lietuvis tenai su vaikėzais lošiu kauliukais? Nesąmonė! Anglai fain vyrai, prancūzai irgi m. lodec, lenkai ir lenkės mandagūs, vokiečiai - nors prie žaizdos dėk, o bolševikai - ... ech ty liubimaja sovietškaja Maskva!

K. Binkis. Rašo "Sielvartai ir peršulai". Be to dar turi paruošęs spaudai "Suraukti antakiai" ir "Neapmokėta sąskaita" ir t.t.

Mūsų oficialioji spauda taip pat nepamiršta Melagių dienos.

Gana vykusį pokštą iškrėtė "Komjaunimo tiesos" žurnalistai 1981 m. balandį, išspausdinę žinutę "Podidamo Meliados pasekėjai", kurioje kalbama apie Balbieriškyje prasidedantį respublikos bėgimo ristele čempionatą. Kviečiama dalyvauti, o neturintiems galimybės dalyvauti siūloma vakare įsijungti televizorių. Sako, norinčių dalyvauti buvo nemažai. Daug kas patikėjo arba vos nepatikėjo maloniom

naujienuom, kad atidaryta nauja malūnsparnių linija "Rokiškis - Suvainiškis" (per Kazliškį ir Pandėlį), kad Panevėžio parduotuvėse gauti naujausios laidos elektriniai automobiliai arba, kad alkoholiniai gėrimai vyrams bus pardavinėjami tik su specialiais žmonių leidimais ir t.t. Turime ir šabloniškų pokštų, pvz., kai skambinama į namus ir prisistačius atitinkamos organizacijos vardu liepia patikrinti kiek į vonią telpa vandens.

Tradicinėmis tampa ir masinės Melagių dienos šventės Marijampolėje, Vilniuje, Kaune. Šią dieną geriausių respublikos meninių agitbrigadų kolektyvai pakviečia žiūrovus kartu pasijuokti iš blogybių, pasisemti geros nuotaikos iš dosniai atverstos satyros skrynios.

Nepamirškime jos ir šiemet. O gal iš tikrųjų tik vieną kartą per metus apgavus kaimyną, bendradarbių ar ščimos narį išsipildys nors nedidelis troškimas, o jeigu tai ir neįvyktų, nuotaika tikrai pasitaisys. Daugiau juokimės! O kad melagiai buvo visais laikais sako ir mūsų tautosaka. Buvo net pripažinti melagiai, į kuriuos žiūrėta atlaidžiai. Bet meluoti irgi reikia mokėti, nes ne veltui buvo sakoma "Meluok melą, išvesk galą". Siūlome žiupsnelį tautosakos apie melus.

Melai

Kas geriau pameluos

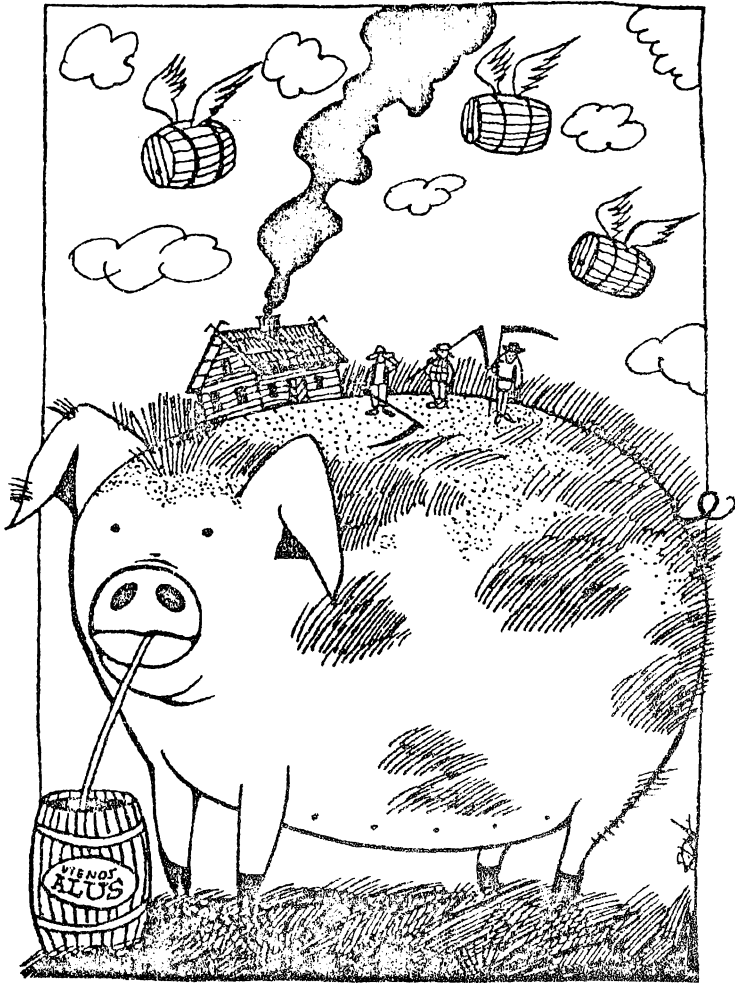
Du melagių susiginčiojo, katras iš jų mokės geriau meluoti, ir jei katras iš jų pasakytų, kad neteisybė, tai turės išmokėti kitam šimtą rublių. Vienas iš tų risčių sako: "Mano tėvas turėjo tokį jautį, kad garnys visus metus lėkdavo ragas nuo rago, ir dar nedalėkdavo". Kitas sako: "O labai gali būti teisybė". Tas melagis taip sako: "Mano tėvas sėjo pupas, tos pupos užaugo iki debesų. Aš užlipau viena pupa ir kai aš buvau aukštai, tai tą pupą pakirto. Kai norėjau lipt žemyn, tai negalėjau nulipti, nes jau liemenio nebuvo per 300 sieksnių. Tada aš lipau vėl aukštyn ir radau ten riešutų kevalų ir kiaušinių lukštų, ir iš jų pradėjau vyti raikštį. Bet dar lig žemės buvo toli. Tada aš aukštai nupjoviau, o žemai pridūriau, ir su didele bėda nusileidau ant

bažnyčios. Nuo bažnyčios negalėjau nulipti, bet turėjau nušokti ir šokdamas tropijau ant akmenio. Į akmenį man kojos sulindo iki kelių. Aš kojas pametęs, turėjau atsinešt kirvį, kad kojas iškirsti, ir atėjęs su kirviu račiau šunį kojas begrauziant. Aš kai daviau šuniui, jis staugdamas nubėgo ir pamatė raštelį su parašu". Pirmas melagis klausia: "Kas buvo tam raštely parašyta?" Jis atsako: "Tavo tėvas pas mano tėvą kiaules ganė" - "Neteisybė". - "Jeigu neteisybė, tai mokėk man šimtą rublių". Ir užmokėjo.

Eržvilkas, Lileika I. 1936 m.

Aš kadaise buvau labai turtingas. Turėjau 4 valakus žemės. Bet du valakai keliais išsidalijo, o kiti du sudegė. Rasodninkas buvo kūleliais apkrautas, tai tos nesudegė. Aš tam rasodninke pasėjau miežių. Ir kad geri miežiai buvo, tai ojoj! Ir apsakyt negalima. Miežių pripjoviau šešias kapas. Supyliau juos į samtį, kad išdžiūtų. Mano pati tokia vėpla, kad nepamatė ir maišydama su samčiu sumetė visus mano miežius į kruopas. Ir kai pridėjo salyklos, tai alaus pasidariau dešimt bačkų. O kas liko nusunkus alų, tai tą atidaviau meiteliui. Kad nupenėjau jį tai ir tvarte netilpo. Suvadinau aštuonis vyrus, įsivedžiau meitelį gryčion skerst. Dar aš išėjau pasigalast peilio. Įeinam mes visi gryčion ir žiūrim, kad meitelio nebėr. Žiūrim gi po šluota tupi. Tuoj visi sušokom ir papjovėm. Nupirkau aštuonias dalges šeriams nupjaut. Per tris dienas nušienavom visą meitelį liko tik uodega. Tai aš vienas kitą dieną lig pusryčių ir ją nušienavau. Dar kai kur negerai nušienavau, tai sumislįjau nusvilinti. Atvežiau 5 vežimus šiaudų, išvežėm meitelį laukan, apkrovėm šiaudais. Aš įėjau gryčion degtukų paimiti. Ateinu atgal ir vėl nebėr meitelio. Tik žiūriu - šarka už uodegos nešasi. Tuoj pasivijau šarką, atėmiau meitelį, nusvilinau ir nešam į gryčią darinėti. Gi subrinko mums besvilinant ir nebelenda gryčion. Nuėjau į meistrą, atsinešiau gražtelį, išgrėžiau adverijoje skylę ir per tą skylę įtraukiau meitelį. Išsiviriau jukos. Matai, juka buvo labai riebi, taukai kai sušalo, mes nepramušėm su šaukštais. Pasikviečiau pristovą. Tas atėjo su botagu ir prakapojo taukus. Valgėm, valgėm, kiek norėjom, Per barzdą varvėjo, burnoj neturėjau.

Užpaliai, Dovydaitis J. 1936 m.

Sumanus gydytojas

Gudruolis sako:

- Sergu trim ligom: pirma - atminties neturiu, antra - nicko neužuodžiu, trečia - niekam teisybės nesakau. Jei išgydysi - gausi 40000 rublių, jei ne - kartuvės.

Senis paėmė žmogaus mėšlo kąsniuką ir liepė gudruoliui išsižioti. Šiam prasižiojus, senis įmetė vaistus gerklę ir liepia: kramtyk!

- Tpru, ale tu man ne vaistus davei, bet žmogmėšlio - rūgoja supykęs gudruolis.

Senukas nudžiugęs šneka:

- Išgydžiau dvi ligas: užuodei ir teisybę pasakci. O trečia - tai ir mirsi neužmirši, kad žmogmėšliu papenėjau.

Visi tik šaukia bravo, bravo, o gudruolis nežino iš gėdos kur dėtis.

Senukas gavęs krūvą pinigų ir karaliaus pagyrimą linksmas išėjo namo.

Surviliškis, Žirgulyš J. 1927 m.

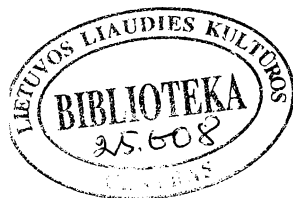
Melagis

Kaime buvo melagis, visi žinojo jį. Kartą ateina jis pas kaimyną. Kaimynas jam sako:

- Nu, melagi, sumcluok ant greitųjų, tai duosiu seną avį.

- Tu čia ne avį, ar ką - eik pirtin greičiau, atėjau šaukti, - ir pro duris. Nucina tas, o pirtis nekūrenta. Turėjo atiduoti seną avį.

Sabaliauskienė R. Atbėga elnias devyniaragis, - V., 1986. - P. 432 .

Naudota literatūra

- Balandis. Melagių susivienijimo organas. - Šiauliai, 1933, 1934.
- Bal. 1.
- Balys J. Gero ir pikto prado kova liaudies tradicijose. - K., 1937.
- P. 20.
- Čiulba ulba sakalas: P. Zalansko tautosakos ir atsiminimų rinktinė. -
V., - 1983.- P. - 380 .
- Dundulienė P. Lietuvių kalendoriniai ir agrariniai papročiai.
- V., 1979. - P - 153.
- Misevičius V. Atsargiai, juokas // Tiesa. - 1975. - Bal. 1 .
- Raščiachovskis V. Juokų diena // Komjaunimo tiesa. - 1981. - Bal. 2.
- Slančiauskas M. Šiaurės Lietuvos sakmės ir anekdotai. - V., 1975.
- P. 396
- Vaitkevičius K. Kada kilo paprotys apgaudinėti balandžio pirmąją //
Kauno tiesa. - 1958. - Bal. 1 .
- Vyšniauskaitė A. Melų diena // Komjaunimo tiesa. - 1958. - Kovo 30.

MELAGIŲ DIENA

Sudarytoja N. Marcinkevičienė
Redaktorė R. Pupkytė
Viršelio dailininkas R. Dubonis

Pasirašyta spausdinti 1989 12 05. Formatas 70x90 1/32. 1,3 sąl. sp.l.

Rinko ir maketavo "VIZIJA".

Tiražas 2000 egz. Užs. Nr. 39062 Kaina 50 kap.

Lietuvos TSR mokslinis metodinis kultūros centras, 232600 Vilnius,
B. Radvilaitės 8.